

Kemianteollisuuden liikevaihto kasvoi vuoden 2021 kolmannella vuosineljänneksellä ja suhdannetilanne oli yritysten arvioiden mukaan hyvä. Suhdanteiden ei kuitenkaan odoteta paranevan enää jatkossa. Nouseva liikevaihtokehitys selittyy suurelta osin koronakriisin jälkeisessä nopeassa toipumisessa kohonneella hintatasolla. Normaaliolojen palatessa kustannusten nousun hillintä on yhä tärkeämpää vientimarkkinoilla kilpaileville yrityksille.

Liikevaihto toipunut koronashokista

Kemianteollisuuden yritysten kausitasoitettu liikevaihto nousi syyskuussa 2021 likimain sille tasolle, missä oltiin syksyllä 2019. Liikevaihto oli vuoden 2021 kolmannella neljänneksellä 10 % toista neljänneestä suurempi ja vuoden 2020 kolmanteen neljänneeseen verrattuna liikevaihto kasvoi 28 %.

Tuottajahintojen kohoamisella ja viime kesälle ajoittuneella öljynjalostamon seisokilla on suuri vaikutus viimeaikaiseen liikevaihdon vaihteluun. Tuotantomäärien kehitys on ollut paljon tasaisempaa.

Kemianteollisuuden liikevaihto heijastelee raakaöljyn hintakehitystä. Heinä-syyskuussa 2021 öljyn (Brent) keskihinta oli noin 73 dollaria barreilta, eli hinta oli noin 68 % vuodentakaista notkahdusta korkeampi.

Tavaraviennin arvo nousussa

Kemianteollisuuden tavaraviennin arvo oli vuoden 2021 kolmannella neljänneksellä 3,3 mrd. euroa, eli 30 % vuoden takaista suurempi. Vuonna 2020 kemianteollisuuden tavaravienti oli 10,6 mrd. euroa, eli noin viidesosa Suomen tavaraviennistä on kemianteollisuuden tuotteita.

Peruskemian tuotteiden viennin arvo kasvaa, öljytuotteiden vienti palautunut huoltoseisokista

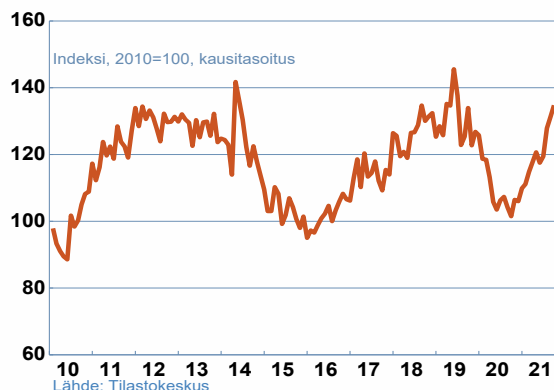
Peruskemian tuotteiden viennin arvo kohosi hintojen nousun myötä heinä-syyskuussa 39 % vuodentakaisesta. Kumi- ja muovituotteiden viennin arvo kasvoi vuoden 2020 vastaavasta ajankohdasta 24 % ja lääketeollisuuden viennin arvo kohosi kolmannella neljänneksellä 36 %.

Öljytuotteiden viennin arvo kasvoi kolmannella vuosineljänneksellä 19 % vuodentakaiseen verrattuna, kun edellisellä neljänneksellä viennin arvo laski jalostamon huoltoseisokin vuoksi 36 % vuodentakaisesta. Öljytuotteiden vientihinnat ovat nousseet 43 % vuodentakaiseen verrattuna, mutta viennin määrä oli 16 % vuodentakaista pienempi.

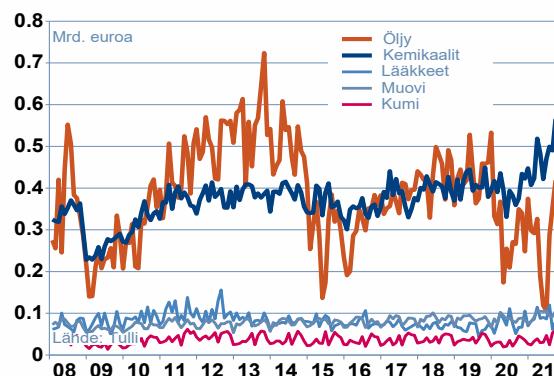
28%

Kemianteollisuuden liikevaihdon kasvu 7-9/2021 edellisvuodesta

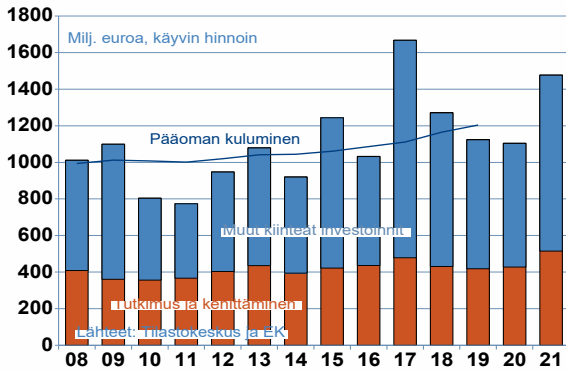
Kemianteollisuuden liikevaihto

Kemianteollisuuden tavaravienti

Kemianteollisuuden investoinnit (ennakko 2020-2021)

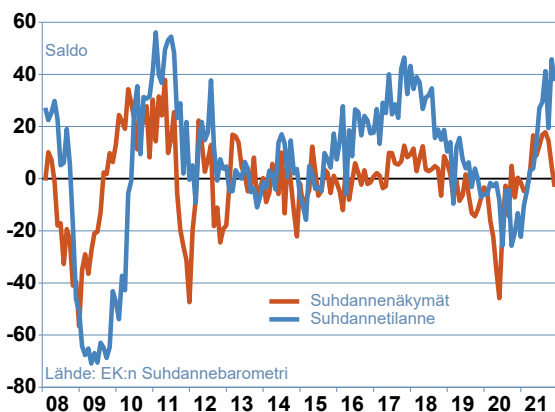
Investoinnit vauhdittuvat

Investointisuunnitelmat ovat koronakriisin alun jälkeisen epävarmuuden hieman helpottaessa kääntyneet nousuun. EK:n keväällä 2021 tekemän investointitiedustelun mukaan vuodelle 2021 odotettiin investointeihin noin kolmasosan nousua. Tilastokeskuksen kokeellisessa tilastossa alan investoinnit olivat toisella neljänneksellä vahvassa nousussa.

Osaaminen ja innovointi ovat alalle ominaista, sillä investoinneista huomattava osa, runsaat 400 miljoonaa euroa, liittyy tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Kemianteollisuus on jo pitkän ajan investoinut yli miljardin vuodessa Suomeen ja säilyttänyt pääomatasonsa koko 2000-luvun.

Kemianteollisuus on merkittävä arvonluoja, sillä ala tuotti vuonna 2020 ennakkotietojen mukaan arvonlisäystä yhteensä 5,9 mrd. euroa. Arvonlisäys koostuu pääosin työvoimakustannuksista, toimintaylijäämästä ja poistoisista.

Kemianteollisuuden suhdanteet

Suhdannetilanne on suotuisa - suhdanneodotukset lievässä laskussa

Kemianteollisuuden yritysten tämänhetkistä suhdannetilannetta kuvaavat arviot ovat koko teollisuuden tavoin selvästi tavanomaista korkeammalla. Vallitsevaa tilannetta koskeva saldoluku oli marraskuussa 37.

Lähikuukausien suhdanneodotukset ovat kääntyneet hienoiseen laskuun, saldoluku -4. Vastaajista 84 % arvioi tilanteen pysyvän ennallaan, paranemista odotti 6 % alasta ja 10 % uskoo suhdanteiden olevan hiipumassa.

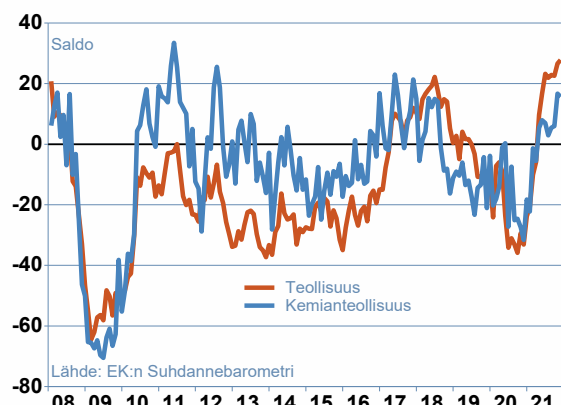
Tilauksia tavanomaista enemmän

Kemianteollisuuden tilaustilanne oli marraskuussa tavanomaista parempi, joskaan ei niin hyvä kuin teollisuudessa keskimäärin. Valmistusvarastot ovat kasvaneet hieman, mutta ne ovat edelleen normaalia ohuemmat. Tuotantokapasiteetti oli marraskuussa kokonaan hyödynnettyä 88 %:lla kemianteollisuuden suhdannekyselyvastaajista.

Kysynnän elpyminen nostaa tuottajahintoja

Koronakriisistä toipumisen myötä kemianteollisuuden tuottajahinnat ovat olleet noususuunnassa vuoden 2021 alusta alkaen. Peruskemian tuotteiden hinnat kohosivat heinä-syyskuussa 18 % vuodentakaisesta. Kumi- ja muovituotteiden hinnat nousivat 14 %. Lääkkeiden tuottajahinnat ovat kallistuneet vain noin 2 %. Öljytuotteiden vientihinnat olivat vuoden 2021 kolmannella neljänneksellä nousseet 43 % vuodentakaisesta alhaisesta tasosta.

Tilaukset normaaliin verrattuna

88%

Raaka-aineiden ja komponenttien saatavuus haittaa liiketoimintaa

Raaka-aineiden saatavuus haittaa yhä

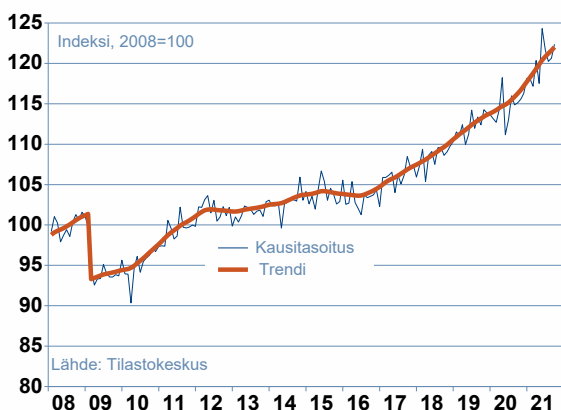
Raaka-aineista ja komponenteista on ollut kuukausikautta maailmanlaajuisesti pulaa. Kemianteollisuuden marraskuun jäsenkyselyn mukaan ongelmat ovat yhä relevantteja. Raaka-aineiden ja komponenttien saatavuus vaikeuttaa liiketoimintaa 88 %:lla yrityksistä. Paljon tai erityisen paljon tämä haittaa 38 % vastanneista yrityksistä.

Yritykset ovat reagoineet tilanteeseen. Yrityksistä 46 % kertoo nostaneensa varastomääriä, 79 % kartoittaneensa vaihtoehtoisia toimittajia, 42 % on etsinyt vaihtoehtoisia materiaaleja ja raaka-aineita sekä niiden toimittajia.

Myös osaajista on pulaa, sillä jäsenkyselyn mukaan liki 70 %:lla yrityksissä on vaikeuksia löytää sopivia työntekijöitä. Tällä hetkellä kemianteollisuus työllistää suoraan noin 34 000 henkilöä, ja välilliset- ja tulovaikutukset huomioiden yhteensä noin 100 000 henkilöä.

Kemianteollisuuden henkilöstömäärä on ollut stabiili viimeiset vuodet. Työntekijöille ja toimihenkilöille maksettu palkkasumma on noussut yli 20 % vuodesta 2008.

Kemianteollisuuden palkkasummakuvaaja

Tes-neuvottelut ovat käynnissä

Tes-neuvottelut käynnistyivät marraskuussa. Parhailaan Kemianteollisuus ry käy neuvotteluita mm. Teollisuusliiton ja Ammattiliitto Pro ry:n kanssa. Neuvottelut sujuvat rakentavassa hengessä, mutta sekä teksti- ja palkkakysymykset ovat vielä auki.

Tes-neuvotteluissa kemianteollisuus tavoittelee sitä, että työpaikoilla voidaan reagoida joustavasti ja ketterästi erilaisiin tilanteisiin johtuvatpa ne sitten asiakkaista tai yllättävistä talouden käänneistä. Yksi keino tähän on paikallisen sopimisen tosia-asiallinen edistymisen toimilla.

Palkkaratkaisujen osalta on keskeistä huomioida se, että palkkakehitys Suomessa on ollut koronavuosina 2020–2021 euroaluetta huomattavasti nopeampaa. Asetelma luo painetta Suomen ja kemianteollisuuden kilpailukyville. Lisäksi työn tuottavuuden kehitys on ollut, ja sen ennustaan olevan, Suomessa euroaluetta vaimeampaa.

Myöskään koronapandemia ei ole vielä ohi. Uudet omikronvariantin vaikutukset selviävät lähiviikkoina. Työmarkkinaosapuolilla on tarkka paikka, että kilpailukykyä ei heikennetä ylimitoitetuilla palkkaratkaisuilla.

Palkka-avoimuus on ongelmallista

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi marraskuussa esityksen palkka-avoimuuden lisäämiseksi. Sen mukaan yksittäisillä työntekijöillä ja luottamusmiehillä on oikeus saada samassa yrityksessä työskentelevien henkilöiden tarkkoja palkkatietoja ilman henkilön omaa suostumusta.

Esitys on lainsäädännöllisesti ja talousvaikutuksiltaan ongelmallinen. Tutkimustulosten mukaan palkka-avoimuus lisää tyytymättömyyttä. Tämän johdosta työnantajat joutuvat tasapäistämään palkkoja. Parhaiten suoriutuvien palkkoja ei voida nostaa tyytymättömyyden pelossa. Näin ollen palkka-avoimuuden vaikutus on palkkakehitystä hidastava, kuten myös STM:n muistiossa todetaan.

Matala palkkahajonta on tutkimustulosten mukaan yhteydessä matalampaan tuottavuuskasvuun. Tämä osaltaan heijastuu kilpailukykyyn.

Naisten ja miesten erot ansiotasossa, johon palkka-avoimuudella pyritään vaikuttamaan, johtuvat palkkaeroista eri alojen välillä, eivät työpaikkojen sisällä tapahtuvasta syrjinnästä. Kemianteollisuudessa palkkaus perustuu sukupuolineutraaleihin palkkausjärjestelmiin. On myös erittäin todennäköistä, että STM:n esitys on EU:n tietosuoja-asetuksen vastainen.

Ansiotaso nousee tasaisesti

Kemianteollisuuden kokoajaisten palkansaajien ansiot nousivat ansiotasoindeksin mukaan vuoden 2021 kolmannella neljänneksellä 2,5 % vuoden 2020 vastaavasta ajankohdasta. Kaikkien palkansaajien nimellisansiöt kohosivat samaan aikaan 2,4 %. Reaaliansiöt nousivat kiihtyneestä inflaatiosta huolimatta 0,2 %.

Ansiotasoindeksin muutosprosentti koostuu sopimuskorotuksista, palkkaliukumista sekä ammattirakenteen muutoksen vaikutuksesta ansiotasoon. Mikäli korkeampipalkkaisten ammattien määrä kemianteollisuudessa kasvaa, on tällä ansiotasoindeksiä nostava vaikutus.

Bkt:n kasvu hidastui hieman syksyllä

Suomen bkt kasvoi kolmannella neljänneksellä 0,8 % edellisestä vuosineljänneksestä. Nousu hidastui, sillä toisella neljänneksellä lisäystä oli 2,2 %. Kuluvan vuoden bkt-kasvuksi ennustetaan noin 3,5 % ja ensi vuodelle noin 3 %.

Hintojen kohoaminen kasvattaa monien yritysten liikevaihtoa, mutta myös kustannukset ovat energian ja väli tuotteiden osalta nousussa. Inflaatio on ollut USA:ssa ja Euroopassa poikkeuksellisen rivakkaa, mutta sen odotetaan laskevan vuoden 2022 puolella. Suomi on ollut kulutajaintojen nousutahdissa yksi EU:n maltillisimpia maita.

Keskeiset ennusteluvut OECD (joulukuu 2021)

Vuosimuutos tai taso, %	2020*	2021**	2022**
Maailman BKT	-3,4	5,6	4,5
Suomen BKT	-2,9	3,5	2,9
-Tuonti, määrä	-6,5	2,6	5,0
-Vienti, määrä	-6,8	3,1	6,1
-Investoinnit	-0,7	2,8	3,6
-Yksityinen kulutus	-4,7	3,2	3,4
-Työttömyysaste, %	7,8	7,7	6,6
-Inflaatio (yhdenmuk.), %	0,4	1,9	1,9

EU:n lääketieteollisuus hyvässä vauhdissa

Euroopan peruskemianteollisuuden tuotannon palautuminen koronashokista vaimeni kolmannella neljänneksellä, mutta tuotanto lisääntyi edelleen 7 % vuodentakaisesti. Lääketieteollisuudessa tuotanto oli lähes kolmanneksen vuodentakaista suurempi.

Koronakriisissä eniten notkahtaneen kumiteollisuuden tuotanto oli 3 % vuodentakaista korkeammalla ja muovituoteteollisuudenkin tuotanto kohosi 4 % edellisen vuoden heinä-syyskuusta.

Öljytuotteiden tuotantomäärät nousivat koko EU:n tasolla kolmannella neljänneksellä 7 % vuodentakaiseen verrattuna.

Kemia – osa hyvää elämää

Kemianteollisuus on yksi suurimmista teollisuuden toimialoista Suomessa. Merkittävä osa tuotannosta menee vientiin joko suoraan tai vientituotteisiin käytettyinä raaka- ja tarveaineina. Vastaavasti tuodaan sekä tuotannon raaka-aineita että erikoistuotteita.

Kemianteollisuudeksi luokitellaan Suomessa

- Öljy-, kaas- ja petrokemian teollisuus
- Kemian perusteollisuus
- Kemian tuoteteollisuuden eri toimialat: lääketieteollisuus, muovi- ja kumiteollisuus, kosmetiikka ja pesuaineet, maali- ja teollisuus

Kemianteollisuuden talouskatsaus on laadittu yhteistyössä EK:n ekonomistien kanssa. Teksti perustuu 2.12.2021 käytössä olleisiin tietoihin.

Lisätietoja

Johtava asiantuntija Sampo Pehkonen
Kemianteollisuus ry
sampo.pehkonen@kemianteollisuus.fi
GSM 040 763 4700

Ekonomisti Jouko Kangasniemi
Elinkeinoelämän keskusliitto
jouko.kangasniemi@ek.fi
GSM 040 5518136

Kemianteollisuus ry

Eteläranta 10 PL 4, 00131 Helsinki
kemianteollisuus.fi
Twitter: @kemianteollisuus